

ZLOČIN U LOGORU U MORINJU, CRNA GORA

IZVJEŠTAJ SA SUĐENJA PRED VIŠIM SUDOM U PODGORICI, CRNA GORA

24. 09. 2009. godine - nastavak dokaznog postupka

Izveštava: Marko Sjekavica, Građanski odbor za ljudska prava, Zagreb

Postupak prate: Aleksa Ivanović i Bojana Ostojić, promatrači OSCE-a, Podgorica, Komnen Radević, novinar „Vijesti“, djelatnik MUP-a RH u civilu, obitelji okrivljenika.

Glavna rasprava je nastavljena ispitivanjem svjedoka.

Svjedočenje Brune Duplice

Svjedok Bruno Duplica je iskazao da je doživio velika poniženja u logoru Morinj. Rekao je da se mokri i spavalo u istoj prostoriji, da su oko 2 sata u noći logoraši buđeni i mlaćeni kundacima puškaka te da su njega udarali kad su ga vodili na ispitivanje, ali da ne zna tko je to bio.

Nastavio je iskaz govoreći da je najgore bilo po noći kad su pijani zlostavljači ulazili u baraku i pucali. Rekao je da od zlostavljača zna za **osobu s nadimkom Bokser**, koju je vidio kako je jednom zarobljeniku skočio u prsa i oborio ga je, a također ih je tukao i **kuhar**¹, jak i krupan čovjek. Spomenuo je kao jednu od najgorih trauma koju je proživio u Morinju i koja ga je boljela više od udaraca situaciju kad su se morali svi kupati goli po ledu i dodao da se pritom osjećao kao u Auschwitzu.

Na pitanje tužiteljice rekao je da je u vrijeme zarobljavanja bio u civilnoj odjeći, iako je bio dobrovoljac Domovinskog rata i branio napadnutu domovinu. Odgovorio je da su s njim zarobljeni i Božidar Vujović, inače Crnogorac iz Nikšića, svjedokov susjed Ivo Katić i jedan Bogdan iz Plata, koji su, osim potonjega s njim i dovedeni u Morinj 18. listopada 1991. godine, po noći, autom iz Grude. Udarani su rukama po leđima prilikom odvođenja u hangar u koji su smješteni. Zabunom su prvih pet dana proveli u hangaru u kojem su bili vojnici JNA koji su iz disciplinskih razloga bili kažnjeni do 3 mjeseca zatvora, tako da su tamo imali bolji tretman, ali kad je to shvaćeno, prebaćeni su u hangar „Dvojku“. Svjedok se sjetio da su tamo s njim bili i Vujović, Katić i dva mladića iz Nikšića, od kojih je jedan Vujovićev rođak.

Na daljnje pitanje tužiteljice odgovorio je da je tri puta odvođen na ispitivanje, a da je prilikom ispitivanja bio vezan liscama za policu dok ga je ispitivao izrazito crni, mršavi kapetan koji je prema njemu bio fer i čak ga je ponudio cigaretama Marlboro. Rekao je i da misli da je bio vođen zapisnik o ispitivanju koji je sačinio kapetan, te ga je on, ako je to od njega bilo traženo potpisao. Nastavio je iskazavši da tijekom ispitivanja nije bio maltretiran od stražara koji mu je stajao iza leđa jer je kapetan koji ga je ispitivao bio autoritet koji je stražar poštovao. Rekao je da su osobe koje su ga vodile na ispitivanje i pritom ga tukle i maltretirale, imale SMB uniforme, bile naoružane, ali im nije saznao imena niti nadimke. Također je rekao da je iz priča Konavljana, koji su geografski bliži Crnoj Gori pa su znali te ljude, za vrijeme boravka u logoru saznao za imena **Špira Lučića**² i osobe s nadimkom „**Bokser**“ kao osoba koje su ih zlostavljale, a među njima je bio i **kuhar**. Za kuhara je rekao da mu je pomagao jedan mladić s otoka koji je bio u regularnoj vojsci na služenju vojnog roka. Kuhar je zlostavljao logoraše prilikom dijeljenja hrane, bacao im hranu na pod, govorio zarobljenicima da ih

¹ Kuhar u logoru Morinj bio je **okrivljenik Ivo Menzalin**, koji je u bijegu i nije dostupan, ali postupak protiv njega nije razdvojen te se u odnosu na njega vodi u odsutnosti.

²

Špiro Lučić jedan je od suokrivljenika u ovom kaznenom postupku.

netko vani traži pa ih onda, kad su izašli, tamo namlatio. Rekao je da je on izbjegavao kuharove batine jer je shvatio njegov psihološki profil i sistem te je uzimao hranu kad je vidio da se kuhar već izživio na drugima. Svjedok je iskazao da je osobno vidio kako su drugi izudarani od strane kuhara. Svjedočio je da je zna da od osoba koje je kuhar tukao zna za jednog Muslimana i jednog Slavonca koji je bio ranjen. Kapetan, vojno lice, mali s brčićima je sve to znao, osobno nije maltretirao, ali je imao dva svoja delegata koji su kad je on izašao tukli logoraše.

Kazao je da su dobivali jedan obrok dnevno, nekad i večeru, ali da je bio gladan za vrijeme boravka u logoru, a naveo je da je zbog proteka vremena dio istine zaboravio, a dio i svjesno potisnuo jer su to bili najteži dani u njegovom životu.

Rekao je da su se uvjeti, što se tiče fizičkog maltretiranja, nešto poboljšali nakon posjeta djelatnika međunarodnog Crvenog križa logoru, iako je i dalje bilo premlaćivanja, dok je, što se tiče ponižavanja, sve ostalo isto. Taj se posjet dogodio nakon više od mjesec dana njegovog boravka u logoru.

Svjedok je rekao da je, što se premlaćivanja tiče, bilo više situacija u kojima su zlostavljači upadali pijani po noći u hangar i udarali zarobljenike koji su na riječi „Slušaj vamo, otvaram vrata!“ svi morali ustati i okrenuti se prema zidu.

Rekao je da je **upravitelja logora**, krupnijeg čovjeka, možda s brkovima, koji je bio autoritet, vidio dva puta, uključujući događaj kada su se kupali na ledu i on je bio taj koji im je rekao da će biti razmijene.

Okrivljeni Govedarica je pitao svjedoka vezano za naoružanje upravitelja logora u Morinju³, na što mu je svjedok odgovorio da je imao za pojasom veći automatski pištolj za ulične borbe, izraelske proizvodnje, „Uzi“.

Potom su svjedoku predložene fotografije 1 i 2 iz spisa, na što se on očitovao da se ne može sjetiti lica, ali da misli da je vidio osobu s fotografije 2, iako dozvoljava grešku. Rekao je da nije vidio tu osobu da nekoga zlostavlja.

Na ovaj svjedoči iskaz prigovor je uložio advokat Branislav Lutovac, branitelj okrivljenog Špira Lučića, ustvrdivši da ovaj svjedok nema neposrednih saznanja o njegovu branjeniku kojega u svom iskazu tereti, već da se tu radi o metodi „rekla kazala“. Tužiteljica je reagirala na ovu konstataciju tvrdnjom da svjedok u svom iskazu može iznositi svoja neposredna, ali i posredna saznanja. Svjedok je odgovorio na ovakav prigovor branitelja da je za ime njegovoga branjenika čuo za vrijeme svoga boravka u logoru u Morinju od Konavljana.

Na upit predsjednice Vijeća, svjedok je rekao da se pridružuje krivičnom progonu okrivljenika, a da će naknadu štete tražiti u posebnom postupku te da ne potražuje troškove dolaska na sud.

Svjedočenje Nikše Matijaša

Svjedok Nikša Matijaš iskazao je da je nakon što je zarobljen u Mostaru, kraj heliodroma, i zatočen u logoru u Bileći, 23. svibnja 1992. godine prebačen u Morinj, ruku vezanih PVC spajalicama na način da su mu ruke od njih bile sve izrezane. Rekao je da je u vrijeme boravka u Morinju bio maloljetan i imao 17 godina⁴.

Za **okrivljenika Gligića** je rekao da on sam po sebi možda nije bio grozan čovjek, ali da je bio osoba puna sebe koja se na nekome morala iskaljivati. Rekao je da ga je isti fizički maltretirao udarajući ga nogama po bubrezima. Iako u mraku nije mogao vidjeti tko ga tuče, dva puta je preko oka vidio da ga je tukao Boro Gligića. Jedanput ga je vidio na vratima barake prije nego je počelo premlaćivanje, ali od mraka nije mogao točno znati je li ga baš on tuče.

³ **Mladen Govedarica** bio je upravitelj logora u Morinju.

⁴ Iz osobnih podataka svjedoka proizlazi drukčije, da je ipak bio punoljetan, u to doba mladi punoljetnik.

Prvih mjesec dana boravka u Morinju nije znao za ime Bora Gligića. Ovi što su ih noću tukli su nekad znali doslovce padati od umora s nogu od mlaćenja. Tad je bio najveći „rusvaj“ i zlostavljači koji su dolazili pijani, nekad bi ih tukli do jutra. Nekad su morali po cijelu noć klečati da se ne mrdnu. Osim noću, batine su dobivali i prilikom otvaranja hangara radi podjele hrane.

Okrivljenog Govedaricu nije vidio, ali je napomenuo da su morali u logoru gledati u pod ili u zid. Za njegovo je ime čuo od logoraša za vrijeme boravka u logoru i čuo je da je on zapovjednik. Rekao je da on može i ne mora biti odgovoran. Dodao je da u Morinju nije bio ispitivan.

Nastavio je iskazujući da ima primjedbe na rad **Crvenog križa**, jer je prevoditeljica koja je bila Crnogorka, sve što su zarobljenici rekli prenosila ovima u logoru, tako da su oni kasnije točno znali što je tko rekao.

Spomenuo je sljedeće osobe koje su s njim bile u sobi u Bileći te zatim s njim prebačene u Morinj: Josip Peteranec (umro), Marin Peša, Marko Popović, Zaim Užičanin, Tomislav Kunčić, Jure Martić i momak iz Trogira Jadran Barada.

Nije znao odgovoriti na pitanje je li u Morinju bio u hangaru 1 ili 2, ali je rekao da su sve osobe koje je naveo dijelile s njime isti hangar.

Za Josipa Peteraneca je iskazao da je siguran da mu je prijelome nanio okrivljenik **Boro Gligić**, koji je najčešće njega pozivao vani i mlatio, da je imao 24 prijeloma i da je on svojim očima vidio svaki put kad ga je Gligić mlatio u hangaru i to najčešće nogama. Svjedok je iskazao da je zarobljenik Peteranec tada imao 50-ak kilograma pa kad ga je okrivljenik jednom udario nogom, razvalio ga je. Sve je to svjedok mogao dobro vidjeti jer je spomenuti logoraš bio na ležaju ispred njegovog, malo udesno, a sve skupa je bilo 4 ili 5 redova.

Također je iskazao da je vidio da Boro Gligić udara nogama u vojničkim čizmama Josipa Kopačića koji je bio nepokretan. Rekao je da sad točno ne zna kako je Gligić izgledao, ali da bi ga po glasu sigurno prepoznao. U doba logorovanja, bio je u stanju prepoznati Bora Gligića čak i po načinu otvaranja vrata hangara. Na zapovijed prilikom otvaranja vrata: „Slušaj vamo, otvaram vrata“, svjedok je rekao da su svi zarobljenici morali staviti glave dole i zbog toga su malo mogli vidjeti.

Za druge koje je okrivljenik Gligić tukao, svjedok nije htio govoriti jer nije siguran.

Rekao je da je bio razmijenjen u Nemetinu, u kolovozu 1992. godine.

Svjedok je rekao da je nakon razmjene zarobljenika išao kod liječnika u Zagreb i imao 1-2 slomljena rebra, o čemu možda još uvijek ima medicinsku dokumentaciju u roditeljskoj kući, ali nitko ga nije tražio da je donese na suđenje.

Na pitanje branitelja prvookrivljenog Govedarice, advokata Gorana Rodića, svjedok je rekao da su mu prilikom ispitivanja pred Županijskim sudom u Šibeniku⁵ priopćena imena nekih osoba i pokazane pojedinačne fotografije 7-8 ili 10 osoba, kao s osobne iskaznice, ali većega formata, ali da nije prepoznao nikoga od njih. Na pitanje o udarcima okrivljenika Gligića i kako je znao da ga još netko udara, svjedok je rekao: „Ako te udaraju četiri noge, sigurno sve četiri nisu Borove, osim ako je Boro kloniran“.

Na pitanje branitelja vezano za njegovog branjenika okrivljenog Govedaricu, svjedok je rekao da je na ŽS Šibenik prvi put čuo njegovo ime te da je po optužnici shvatio da je on bio zapovjednik⁶.

Branitelj okrivljenog Zlatka Tarlea, advokat Novak Ražnatović, uz dozvolu predsjednice Vijeća i suglasnost okrivljenika da ga u daljnjem tijeku postupka zastupa advokat Lutovac, napustio je sudnicu radi završne riječi u drugom predmetu.

⁵ 30. svibnja 2008. godine svjedok Nikša Matijaš ispitan je pred istražnim sucem Županijskog suda u Šibeniku.

⁶ Ovaj dio iskaza svjedoka u suprotnosti je s predmetnim dijelom njegova slobodnog iskazivanja pred ovim sudom.

Na braniteljevo pitanje što je radio u Mostaru u vrijeme zarobljavanja, svjedok je rekao da je on bio pripadnik HOS-a (Hrvatske obrambene snage), što nije bila formalna hrvatska vojska, ali je funkcionirala i u Hrvatskoj i u BiH. Rekao je da okrivljenik Gligić do sada nije znao za njegovu pripadnost HOS-u jer je izmislio priču da je bio u ZNG-u (Zbor narodne garde, regularna hrvatska vojska) jer bi u suprotnom bio još više maltretiran.

Nakon razmjene zarobljenika, svjedok je rekao da je nastavio ratovati u HOS-u i to na oraškom ratištu, a bio je još tri puta ranjen nakon izlaska iz logora, od čega je najteža ozljeda bio prostrijel šake. Rekao je da je on bio „ufuran“ u rat na isti način kao što je Boro Gligić bio „ufuran“ u premlaćivanje zarobljenika.

Svjedok je rekao da je od svibnja 2005. godine na mirovinskoj skrbi, a od svibnja 2009. godine je u invalidskoj vojnoj mirovini.

Odgovarajući na pitanje braniteljice Vesne Gačević Rogova, svjedok se prisjetio da je također vezano za predmetnu inkriminaciju ispitivan i 2007. godine u šibenskoj policiji. Međutim, tamo nije čuo za ime njenog branjenika Iva Gojnića niti je vidio bilo kakve fotografije okrivljenika prije iskaza pred ŽS u Šibeniku.

Na pitanje okrivljenika Tarlea, svjedok je rekao da je prilikom drugog razgovora s djelatnicima Crvenog križa na engleskom jeziku saznao da je prevoditeljica Crvenog križa bila Crnogorka.

Odvjetnik Rodić, prigovarajući na iskaz svjedoka, rekao je da je zapisnik o istražnom saslušanju pred ŽS u Šibeniku **nevaljan dokaz** jer je isti potpisan od strane sudskog savjetnika, a ne istražnog suca i jer je bilo nepravilnosti prilikom pokazivanja fotografija svjedoku.

Svjedok je pozvan od predsjednice vijeća da se okrene prema okrivljenicima i pokuša prepoznati Bora Gligića. U zapisnik nije ušlo da je svjedok rekao da je Gligić jedan od zadnje dvojice okrivljenika s njegove desne strane (Zlatko Tarle i Boro Gligić) koji zaista i jedini od okrivljenika međusobno sliče. Svjedok je izjavio da se pridružuje krivičnom gonjenju okrivljenika, a da će odštetni zahtjev podnijeti u posebnom postupku.

Svjedočenje Selima Puntula

Svjedok Selim Puntul iskazao je da je bio zarobljen 10. svibnja 1992. u mjestu Zalik pokraj Mostara, u svojoj kući, kao civil. Dana 23. svibnja 1992. godine prebačen je iz Bileće u Morinj te je rekao da posjeduje spisak osoba koje su u dva autobusa prebačeni zajedno s njim. U Morinju su, kako je rekao, zarobljenici morali pjevati četničke pjesme o Draži Mihajloviću „Od Topole pa do Ravne Gore, sve su straže generala Draže“, a oficir koji je to gledao s prozora poslao je jednog stražara da vidi da li svjedok pjeva. Taj isti stražar drugi dan ga je istukao rekavši mu: „Jebem ti mater ustašku, ti ćeš meni pjevat ko papagaj“ i pritom mu slomio rebra. Rekao je da ga je liječnik naručio sljedeći dan na snimanje rebara, ali da mu upravnik nije dozvolio da ponovno pođe liječniku.

Nadalje je iskazao da ga je isti stražar psovao i tukao nakon desetak dana te ga dva puta udario drvetom od čega mu je napukla ključna kost. Kasnije je saznao da je taj stražar iz okolice Beograda, niži, plavkast, malo „buljavih“ očiju.

Rekao je da je svako večer i jutro prolazio torture, u kojima je prednjačio jedan poručnik. Jednoga zarobljenika kojega su zvali Peta i koji je hramao udarali su dok ne bi pao u nesvijest. Zvao se Suad Krpa(?). Poručnik koji je na terasi ispred hangara palicom tukao Krpu, pao je tom prilikom i iščaošio nogu, tako da ga nije bilo 10-ak dana i zato se smanjila tortura. Međutim kada se isti vratio, nosio je štaku s kojom je ponovo isprebijao Krpu.

Svjedok je rekao i da su pri raspodjeli hrane pomagala dva zarobljenika od kojih je jedan bio Muhamed Taslidža, a njih je svaki dan prije podjele hrane izudarao čovjek koji je donosio hranu.

Spomenuo je i da su u logoru u to vrijeme bila i dva brata Rajića iz Stoca te da ih je jedan poručnik 10-ak dana za redom tukao do krvi.

Zarobljenika Dedović Željka(?) su toliko isprebijali da dva dana nije mogao stati na noge.

Rekao je također da ih je jedan stražar tjerao da za vrijeme njegove smjene stoje s rukama na glavi i raširenih nogu dok ne bi popadali.

Prilikom dolaska u logor upravnik im je rekao da se svima moraju obraćati s poručniče ili vodniče ili stražaru. Upravnik je dolazio svaka dva dana, redovno je obilazio hangare, svjedok nije vidio da je pritom bilo koga udarao, ali kaže da je mogao spriječiti torturu. Ta im se osoba prvu večer predstavila kao vodnik i komandir zatvora, ali nije rekla svoje ime. Svjedok je rekao da su svi oni imali konspirativna imena (komandir, vodnik, poručnik). Za zapovjednika je rekao da je bio dobro razvijen, krupniji čovjek, više plav te da ne misli da je imao brkove, a ponekad je dolazio u civilnom odijelu.

U logoru je kanta za veliku i malu nuždu stajala zarobljenicima pored glava. Jednom prilikom su se među njima proširile uši, tako da je došao sanitet i prašio ih. U 3 mjeseca su se 3 puta okupali i obrijali.

Svjedok je iskazao da je u logoru od 23. svibnja do 14. kolovoza 1992. boravilo 69 zatvorenika od čega 55 iz BiH, a 12 iz RH. Taj spisak zarobljenika su oni sami sačinili prije razmjene⁷.

U to vrijeme su u logoru bila tri hangara, od kojih su u jednom bili zarobljenici, a u drugima vojna oprema i odjeća.

Rekao je da mu je medicinska dokumentacija iz Zagreba, nastala nakon razmjene zarobljenika, izgorjela zajedno s kućom u kasnijem ratu s Hrvatima.

Na pitanje braniteljice Gačević Rogove, svjedok je rekao da je prethodno ispitan u Mostaru od strane sigurnosne agencije SIP, vezano za svoj boravak u Bileći i Morinju. Rekao je i da se nikada nakon boravka u logoru nije sreo s osobama s kojima je tamo bio zarobljen.

Na pitanje okrivljenog Govederice, svjedok je odgovorio da zna da je s njim u Morinju bio Nedžad Hodžić koji je doveden iz Sandžaka, a kasnije je živio u BiH, sada je u Sarajevu.

Predsjednica vijeća zabranila je branitelju Rogiću pitanja vezana za bilješke kojima se svjedok služio prilikom svjedočenja uz napomenu da na to ima pravo.

Svjedoku su predložene fotografije 1 i 2 iz spisa, ali on nije uspio nikoga na njima prepoznati.

Svjedok se pridružuje kaznenom progonu okrivljenika, a naknadu štete tražiti će u posebnom postupku.

Opažanja monitora:

Postupak je vođen korektno, mjere osiguranja prilikom ulaska u sud i u samu sudnicu su bile na primjerenom razini te osim pojedinih upadica od strane branitelja i obitelji okrivljenika, na koje je predsjednica Vijeća primjerenom reagirala, nije bilo nikakvih nepravilnosti za primijetiti.

⁷ Svjedok je u spis priložio popis 69 zarobljenika, kao i fotografije iz Morinja i iz Nemetina prilikom razmjene zarobljenika te popis logoraša iz Mostara koji su još živi i spremni svjedočiti (13 osoba).